

ДЕЦЕНИЈА НОВЕ АТИНСКЕ ПОВЕЉЕ И НЕОДРЖИВИХ 2Д ВИЗИЈА О ГРАДУ

ВЕЛИМИР Љ. ЋЕРИМОВИЋ^{2*}

Универзитет “Унион - Никола Тесла” – Архитектонски факултет, 11000 Београд, Србија

Сажетак: Ове 2013. године навршава се читава једна деценија како је неодржива комбинаторика 2Д и 3Д визије градова у 21. веку сублимирана у Новој атинској повељи из 2003. године. То је довољан повод да се сагледају неки њени превазиђени и неодрживи 2Д принципи, који кроз ту читаву деценију нису нимало на трагу стварања бољих градова у блиској будућности. Читав проблем произлази из чињенице да Нова атинска повеља кроз неодрживу примену превазиђене 2Д терминологије, у физичкој структури града прозелитистички и неодрживо препознаје само високо грађене објекте или артефакте, и њих сматра једино изграђеним просторима и објектима, јер они имају зидове. Значи, тобоже визионарска повеља сагледава визију европских градова у 21. веку, а применом 2Д терминологије и 2Д квазизнања, она само показује како у ствари не зна да град осим социјалних (локалних) заједница и високо грађених физичких структура, чине још два типа физичких (3Д) структура, објеката или артефаката који немају зидове. Зато њена 3Д визија од дана усвајања 2003. године до данас није потпуна, јер она никако не види и не познаје ниско и пејзажно грађене 3Д објекте или артефакте. Чак шта више, она их неодрживо сматра тзв. не изграђеним, тзв. слободним, тзв. отвореним просторима. Зато и није необично што она ни на једном месту не помиње суштински важан екореципроцитет и екоурбани континуитет између иманентних, интегративних, компатибилних и комплементарних високих, ниских и пејзажно грађених објеката или артефаката у физичкој структури града.

Кључне речи: Нова атинска повеља; 2Д визија о граду; високо, ниско и пејзажно грађени објекти; физичка структура града

Увод

Планирање и урбана обнова градова у земљама Европске уније, али и земљама изван ње, заснивају се на Европској повељи о граду, која је још позната као Нова атинска повеља (даље: НАП : 2010, 9-37). Усвојена је 20. новембра 2003. године у Лисабону. Идејни и струкотворни креатор овог документа јесте Европски савет урбаниста (даље: ЕСУ) који претенциозно исту сматра визионарском и готово да се и међу европским, па и српским урбанистима и планерима сматра репрезентативним узором за бољу будућност градова у 21. веку.

На тај начин, ове врховне европске институције са највишег стручног (експертског?) и политичког нивоа управљања и одлучивања у Европској унији наглашавају и изражавају своје струковне и политичке циљеве у вези са урбанистичким планирањем и територијалном организацијом европских градова у 21. веку, што је тобоже усмерено ка одрживом управљању простором, а тиме и бољој будућности свих градова и регија. У том контексту, ЕСУ истиче потребе друштвене, економске и територијалне кохезије на којој се темеље просторне димензије одрживог развоја.

Сл. 1. Нова атинска повеља

Све би деловало савршено да у свему томе није исказана и није препознатљива њена претенциозност. А она произлази из неодрживе примене превазиђених 2Д знања

^{2*} cervel@sbb.rs

и 2Д терминологије (Ћеримовић, Љ. В. : 2009а, 87-106; 2010а : 553-570; 2006а : 133-146), због којих она у физичкој структури града прозелитистички фаворизује и неодрживо препознаје само високо грађене објекте или артефакте, и њих сматра једино изграђеним просторима и објектима. То је вероватно зато што високо грађени објекти или артефакти, за разлику од свих других ниско и пејзажно грађених типова објеката или артефаката, једино имају зидове.

Кроз овакав 2Д приступ, она само показује како у ствари не зна да град, осим социјалних (локалних) заједница и високо грађених физичких структура, чине још два релевантна, интегративна, компатибилна и комплементарна типа физичких (3Д) структура, објеката или артефаката који немају зидове и капацитете високо грађених објеката.

Због таквог превида или квазистручног игнорисања видљивих и релевантних чињеница, одмах се поставља мноштво питања која траже одговор. Међу њима су: како НАП може бити савремена, па још и препоручљиви стручни или научни узор за бољу визију европских градова у 21. веку, ако она заговара застарела 2Д знања и 2Д терминологију?

Затим, како је ова Повеља о европском граду у 21. веку визионарска, ако она у физичкој структури града једнострано препознаје и зна само за високо грађене објекте или артефакте, а не зна да физичку структуру града чине још ниско и пејзажно грађене физичке (3Д) структуре, објекти или артефакти? Такође, на основу којих стручних или научних принципа, само и једино високо грађени објекти представљају изграђене физичке (3Д) структуре, а на основу којих принципа само и једино ниско и пејзажно грађени објекти представљају тзв. не изграђене просторе, тзв. зелено обојене или не обојене површине...? Затим, на основу чега се квазистручно игнорише чињеница да планиране, пројектоване ниско и пејзажно грађене физичке (3Д) структуре, објекти или артефакти, немају физичност, као што је имају на пр. високо грађени?

Исто тако, по којем принципу се ниско и пејзажно грађене структуре, објекти или артефакти сврставају, категоришу, сматрају и тумаче као тзв. не изграђени, тзв. слободни, тзв. отворени простори, односно тзв. зелене зоне, тзв. зелене површине, тзв. зеленило, тзв. природна подручја итд., односно све и ништа, све и свашта, само не оно што треба да јесу у појмовном и појавном смислу? Такође, по којем принципу ниско и пејзажно грађене физичке (3Д) структуре, објекти или артефакти нису једнако вредни и значајни у формирању физичке (3Д) структуре или физичности града, затим градитељског и културног идентитета, физичког субјективитета и капацитета, екорационог идентитета, екоурбаног континуитета, бонитета и легалитета, или обликовању урбаносрединске слике, меморије, пејзажа и морфологије?

Ова бројна питања без препознатљивих, видљивих и разумљивих одговора у НАП, јасно показују како се урбанисти, архитекти, планери и пејзажни архитекти у Србији, Европи и свету налазе пред великим стручним и научним изазовима и искушењима, јер још увек не одрживо оптирају између не одрживог 2Д и одрживог 3Д планирања (Тошковић, Д. : 2006, 68) и управљања простором (Ћеримовић, Љ. В. : 2012а, 289-300). Овакво не одрживо стање ствари има своје упориште у застарелој и контрапродуктивној 2Д едукацији, 2Д знањима, 2Д терминологији, 2Д библиографији, 2Д документима, 2Д одлукама, 2Д препорукама итд. То су

суштински разлози који битно утичу на узаконјену псеудоурбанизацију градова, на последично умножавање негативног еколошког наслеђа и негативних ефеката стаклене баште (Ћеримовић, Љ. В. и Ветмић, М. : 2008, 233-247; Ћеримовић, Љ. В. : 2007, 183-189).

Исто тако, ова и друга бројна питања без одговора, показују да ни мултидисциплинарне структуре посленика, који као профилисани појединци и тимови партиципирају у процесу неодрживе комбинаторике 2Д и 3Д теорија и прагме урбанистичког и просторног планирања, иако имају врло одговоран задатак у стварању здравих и одрживих услова живота у градовима кроз читави 20. век и прву деценију 21. века, још увек нису одговориле бројним стручним и научним изазовима и искушењима, односно ни релевантним струкотворним, па тако ни градотворним, ни екотворним, ни животворним питањима битним за развој локалне заједнице, урбаносрединског пребивалишта и опстанак биодиверзитета. Поготово то долази до изражаја када је у питању васпостављање релевантног, пожељног и одрживог екореципроцитета и урбаносрединског континуитета физичких структура, који заправо одражавају и представљају одрживи ниво уравнотежених капацитета између високих, ниских и пејзажно грађених физичких структура, објеката или артефаката у урбаносрединском пребивалишту или боравишту као одрживом градоградитељском амбијенту за сваку локалну заједницу.

На основу тога, сложеност екистичке димензије градоградитељских и просторних проблема (Доксијадис, К. : 1982, 27-47), јасно показују како се 2Д урбанистичко и регионално планирање ограничило на застарелу и неодрживу 2Д едукацију, 2Д терминологију, 2Д регулативу и последично на 2Д план намене површина без треће димензије и без продубљеног мишљења о простору у целини. Тако су 2Д урбанисти и планери физички облик и габарите града сводили на 2Д принципе, од којих је један био „лоцирање“ и дистрибуција неких садржаја у функционалистичко-саобраћајном маниру, а други је био произвољно „ликовно поигравање“ формализованим сликама плана насеља (Радовић, Р. : 2009, 3).

Дакако, овај виртуелни 2Д план намене површина који је тековина превазиђеног 2Д наслеђа још из времена „габаритног“, „композиционог“, „техничистичког“ и „секторског“ урбанизма, и данас је још увек најважнија 2Д подлога (документ) у планирању града. Из свих ових разлога, види се зашто је 2Д урбанистичко планирање запоставило креативну акцију. Слично томе, и просторно планирање изгубило се у 2Д теоретском истраживању, док је 3Д разматрање целине проблема тако рећи напуштено (Доксијадис, К. : 1982, 25). Сви ови разлози довољно разумљиво указују зашто НАП, као и 2Д урбанистичко и регионално планирање, па и модерна архитектура, још увек нису допринели стварању бољих градова у 21. веку, односно још увек увелико партиципирају у умножавању негативног еколошког наслеђа и негативних ефеката стаклене баште.

Опредељења ЕСУ и УУС на неодрживим 2Д основама

Међутим, иако је реч о новој европској повељи с почетка 21. века, она са стручног и научног аспекта од самог конципирања, усвајања, промовисања и кроз готово једнодеценијску имплементацију, може се сматрати застарелом, не

структурном, не градотворном, не животворном и последично не одрживом. Њену не животворност потврђују и чињенице да још увек не живимо у бољим, односно „усаглашеним градовима“ (НАП : 2010, 11), поготово што неодрживо 2Д урбанистичко планирање уместо одрживог 3Д екоурбанистичког планирања, затим последична псеудоурбанизација и умножавање негативног еколошког наслеђа све више генеришу негативне ефекте стаклене баште на локалном и глобалном плану (Ћеримовић, Љ. В. : 2010а, 553-570; Милошевић, В. П. и Ћеримовић, Љ. В. : 2010, 47-70). То значи да, још увек испаштамо због вишедеценијских грешака у градоградитељству које се првобитно базирало на 2Д теорије и прагму, а данас се ослања на неодрживу комбинаторику 2Д и 3Д теорија и прагме планирања и управљања простором (Ћеримовић, Љ. В. : 2012а, 289-300; 2011г : 117-138).

На темељу прокламованог дела 2Д еколошких принципа у НАП из 2003., у артифицијелној средини уместо планираних, пројектованих и грађених 3Д објеката или артефаката пејзажно-архитектонског градитељства, стваралаштва, културе, уметности и културно-парковног наслеђа (Ћеримовић, Љ. В. : 2008б, 293-326; 2012б : 52-67), не одрживо се апострофира и заговара васпостављање тзв. природних подручја. При томе се заборавља ноторна чињеница да се природна подручја, добра и процеси не планирају, не пројектују и не граде. Дакле, реч је о богомданој или божијој творевини у којој доминирају и владају природни процеси, за разлику од планираног, пројектованог и грађеног урбаносрединског пребивалишта као градске или артифицијелне творевине у којој доминирају поменута три типа градитељскоурбаних физичких (3Д) структура, објеката или артефаката (високи, ниски и пејзажни) и владају урбани процеси. То у коначности значи, природне творевине и природни процеси, нису исто што и урбане творевине и процеси и обратно.

Исто тако, у еколошком сегменту она волшебно апострофира виртуелне и заговара тзв. слободне и тзв. отворене просторе и тзв. зелене зоне унутар града, чиме јасно ставља до знања да као и Баухаус почетком 20. века (Обад Шпигтароци, М. : 1992, 153), не види да пејзаж и парк могу бити, и да јесу предмет уметничког или пејзажно-архитектонског обликовања и стварања.

Иако још Ле Корбизје у Атинској повељи из 1933. године истиче да је урбанизам наука са три димензије (Ле Корбизје : 1998, 102), чини се да НАП на почетку 21. века, због поменуте заблуде Баухауса и других теоретичара Модерне, још увек пејзажно грађеним физичким (3Д) структурама, објектима или артефактима волшебно и неодрживо одузима трећу димензију, затим стваралачки, креативни, градитељски, културни, духовни и функционални идентитет, физички субјективитет и капацитет, те екоурбани легалитет и бонитет.

У том контексту, нарочито се запоставља чињеница да у грађеној средини, поред високо и ниско грађених структура постоје и пејзажно грађене физичке (3Д) структуре, објекти или артефакти, уместо тзв. отворених, тзв. слободних и тзв. не изграђених простора или тзв. зелених површина, односно спекулативно отворених, спекулативно слободних и спекулативно не изграђених тзв. површина. Исто тако, од друге половине 20. века игнорише и маргинализује се каузални и одрживи екореципроцитет између интригантног, сложеног и слојевитог социјалног фактора, затим високо, ниско и пејзажно грађених физичких структура, што је у

урбаносрединском пребивалишту (насељу) и довело до преминације нарочито високо грађених објеката, а на велику штету пејзажно грађених и потом нешто мање ниско грађених структура, објеката или артефаката. Све то, отупило је осећај за креативну акцију, па није необично што се и регионално планирање изгубило у теоретском истраживању, док је екстичко разматрање целине проблема тако рећи напуштено (Доксијадис, К. : 1982, 25-31; Ћеримовић, Љ. В. : 2012в, 523-529; 2011а : 137-172).

Исто тако, застарелост европске НАП огледа се у њеном ослањању на 2Д полазишта и упоришта превазиђених 2Д урбанистичких доктрина. А то се види у свим оним сегментима где се помињу тзв. урбана природа (НАП : 2010, 19), тзв. слободни (НАП : 2010, 20), тзв. отворени (НАП : 2010, 21) и тзв. не изграђени простори, уместо 3Д пејзажно-архитектонско-урбанистичких и градотворних микроамбијената, структура, објеката или артефаката. Оваква деценијама уврежена, квазистручна и узакоњена 2Д терминологија, чак планиране, пројектоване и изграђене структуре, објекте или артефакте пејзажно-архитектонског градитељства, стваралаштва, културе, уметности и културно-парковног наслеђа, кроз волшебно узакоњена 2Д решења и неодрживе 2Д трактате о непостојећој природи у артифицијелној средини, мађионичарски своди на природна добра (Ћеримовић, Љ. В. : 2011г, 117-138; 2011д : 39-63).

На тај начин, стигли смо до неодрживих 2Д теорија и прагме које воде до невиђеног апсурда, да се чак природна добра и природни процеси, односно богомдане природне творевине, могу у грађеној средини планирати, пројектовати и градити. Оваква квазистручна недоследност занемарује врло битну чињеницу, да у артифицијелној средини доминирају урбане творевине и урбани процеси и капацитети, за које је логично и одрживо, да се једино они могу планирати, пројектовати и градити (Ћеримовић, Љ. В. : 2011в, 27-34). Према томе, планирани, пројектовани и грађени паркови и друге пејзажно-урбане структуре, објекти или артефакти нису и не могу бити природна добра, јер се њихове неорганске и органске градивне јединице и врсте планирају, пројектују, специфицирају и уграђују као градивни материјал у градитељско-урбане 3Д објекте или артефакте, који имају пејзажни, градитељски, креативни, стваралачки и културни идентитет, урбани и функционални значај, место и улогу, затим физички субјективитет, урбани легалитет, а онда и артифицијелни и урбаносредински и еколошки бонитет и капацитет (Ћеримовић, Љ.В. : 2010в, 28-38).

Овакво не утемељено научно и стручно ослањање на 2Д урбанистичке доктрине и последично афирмисање спекулативне терминологије, легислативе и регулативе, поготово у тако значајном документу, којег је стручно креирао и препоручио врховни стручни савет европских урбаниста (ЕСУ), а усвојиле, препоручују, и државе чланице обавезују високе руководне структуре и политичке институције Европске уније, јасно указује на њихово не познавање, а потом и последично (не)свесно игнорисање и маргинализовање физичких (3Д) структура објеката или артефаката пејзажно-архитектонског градитељства, стваралаштва, културе, уметности и културно-парковног наслеђа (Ћеримовић, Љ. В. : 2010б, 297-309; 2009б : 188-205).

Превођењем исте на српски језик, Удружење урбаниста Србије (УУС) 2010. године у оквиру свог 55. годишњег јубилеја не уочава и не сагледава њене не допустиве и не одрживе пропусте, па препоручује ову Европску повељу о граду онима који траже нове путеве у будућност. Према речима уредника испред Удружења урбаниста Србије, НАП је инспирација, идеја, као и знак да су уз европске, и српски урбанисти „стекли шансу за нешто“. А шта је то нешто? Изгледа да се из не одрживе комбинаторике 2Д и 3Д терминологије у овој Повељи може рећи, да је то пре не усаглашени него усаглашени, односно пре не одрживи него одрживи град.

Ипак, УУС ову Повељу „предаје својим члановима, са жељом да је промовишу, реализују, па чак и надмаше“ (НАП : 2010, Уводна реч). Дакако, из овог цитата није прихватљиво промовисање „2Д-принципа“ и „2Д-патената“, једино је прихватљива порука да се она „надмаши“. А, то се само може постићи напуштањем и одбацивањем неодрживих 2Д изведеница, односно неодрживих 2Д планско-урбанистичких кованица и не прецизних појмовних одредница, у корист 3Д теорија, едукације, терминологије, регулативе, библиографије и прагме (Ћеримовић, Љ. В. : 2012б, 52-67) у сегментима о којима се и говори у овом раду.

Зашто мислити, треба само следити европске урбанисте

Из наведеног контекста, произлази да су и српски урбанисти сагласни са европским урбанистима и њиховим не одрживим 2Д визијама градова у 21. веку, као и да темељно не познају, а потом последично немају знања, али и стварно већ деценијама игноришу и маргинализују структуре, објекте или артефакте пејзажно-архитектонског градитељства, стваралаштва, културе, уметности и културно-парковног наслеђа Србије и Европе. Овде се види колико су европски креатори и товрци, односно српски следбеници и протагонисти ове Повеље застранили у 2Д уверењима, која под плаштом 2Д едукације, 2Д терминологије, 2Д легислативе, 2Д регулативе... у недоглед пласирају квазистручна знања о спекулативним и мимикријским „2Д-патентима“, као што су тзв. не изграђени, тзв. отворени, тзв. слободни простори и тзв. зелене (спекулативне) површине, уместо знања о 3Д структурама, објектима или артефактима пејзажно-архитектонског градитељства, стваралаштва, културе, уметности и културно-парковног наслеђа.

Ипак, у Европи се колико-толико зна за ремек дела пејзажно-архитектонског градитељства (Версај, Шенбрун, Нимфенбург, Хет Ло...), међутим српски урбанисти, пејзажни архитекти, планери и архитекти здружено са спекулативним, мимикријским, не одрживим и узакоњеним „2Д-патентима“, али и не компетентним посленицима у заштити природних и културних добара, не виде и не познају дела и остварења културно-парковног наслеђа, као ни стваралаштво, ни културу, ни уметност пејзажно-архитектонског градитељства Србије (Ћеримовић, Љ. В. : 2009в, 142-163). Зато они код планираних, пројектованих и грађених објеката пејзажно-архитектонског градитељства Србије, као што су на пример: Пионирски парк и Академски парк у Београду, Патријаршијска дворска башта у Сремским Карловцима и други (Заштита природе : 1991, 148; Заштићена пр. добра Бгд. Запис, 2008 : 70-77; Милановић, Х. : 2006, 150-171), квазистручно игноришу и потиру њихову планску, пројектантску,

градитељску и физичку димензију, као и урбане и културне процесе који владају у њима и око њих.

На тај начин, у граду као артифицијелном систему или урбаносрединском пребивалишту не виде урбане, а измишљају природне процесе, којих нема и који се не планирају, не граде и не пројектују (Ћеримовић, Љ. В. : 2012в, 523-529). Зато није необично што се под плаштом квазистручних теза и волшебно узаконене 2Д терминологије, планиране, пројектоване и грађене физичке (3Д) структуре културно-парковног наслеђа и других физичких целина и јединица пејзажне архитектуре, волшебно и неодрживо третирају, заштићују и проглашавају као природна добра (Ћеримовић, Љ. В. : 2012б, 52-67; 2012г : 66-71).

Према овом контексту чињеница о 2Д третирању, статусу и маргинализацији структура, објеката и артефаката пејзажно-архитектонског градитељства, стваралаштва, културе, уметности и културно-парковног наслеђа Србије, а потом и 2Д визије истих, као тзв. отворених, тзв. слободних и тзв. не изграђених (спекулативних) простора кроз досадашњу српску 2Д теорију и праксу урбанистичког и просторног планирања, јасно је зашто 2Д урбанисти Србије препознају, подржавају и промовишу НАП (2003) и њене неодрживе 2Д концепте као тобоже футуристичке препоруке и визије градова у 21. веку.

Овакво најпростије преузимање и усвајање без провере и анализе саме Повеље као документа који је тобоже довољно осмишљен и профилиран, и као такав усвојен на нивоу високих стручних и политичких институција, организација и асоцијација у Европској унији, за многе је представљао проверену и не сумњиву вредност, олакшавајућу и препоручљиву обавезу. А сви они који су тако поступили и априори прихватили и схватили НАП, чини се као да су тиме хтели рећи зашто мислити, или су хтели да се посредно ослободе, или су се чак сматрали недовољно компетентним за аналитичке научне и стручне провере и евалуације. На тај начин, неминовно су изостале, односно маргинализоване су све неопходне потребе о стварању продубљеног мишљења о типологији физичких структура и о простору у целини, а поготово о одрживом 3Д екореципроцитету између три релевантна типа физичких структура, објеката или артефаката у физичкој структури града. Кроз такав приступ, и даље се афирмисао и уврежено уздизао и форсирао квазистручни, виртуелни и неодрживи 2Д план намене површина, који већ деценијама пре и после 2003. године мађионичарски и неодрживо потире трећу димензију ниско и пејзажно грађеним објектима или артефактима, и који још и данас неодрживо представља најважнију 2Д подлогу (документ) у планирању града.

Зато и није необично што су и пре и после 2003. године млади кадрови у оквиру мастер студија на факултетима архитектуре и урбанизма под плаштом неодрживе и превазиђене 2Д едукације и 2Д терминологије, тобоже изучавају синергију програма отворених (читај тзв. не изграђених или спекулативних) и затворених простора (Ћулибрк-Медић, К., Бандић А., Миљуш, И. : 2010, 65-68). Баш кроз такве 2Д едукативне програме на државним факултетима урбанизма, архитектуре и пејзажне архитектуре у Србији, али и шире, квазистручно се и пре и после 2003. године изучава одузимање треће димензије ниско и пејзажно грађеним структурама или њихова дводимензиона деградација, а посредно и неодрживо се пласира и квазистручно измишља и доказује да је 2Д=3Д и обратно (Ћеримовић, Љ. В.

: 2009а, 87-106; 2006а : 161-168), да су ниско и пјезажно планиране, пројектоване и грађене физичке (3Д) структуре тзв. не изграђени и тзв. отворени простори, тзв. празнине, тзв. површине итд., а при томе заборављају да кажу како се на пр. пројектује празнина. Или, можда, да ли сви знају како се стручно пројектује грађевинска површина, кад сви већ квазистручно знају како се пројектује тзв. зелена површина, уместо 3Д објекта парка, врта, сквера...?

Иако је познато, а Ле Корбизје још у Атинској повељи из 1933. године (Ле Корбизје : 1998, 102) посебно истиче да је „урбанизам наука са три димензије а не са две димензије“, ипак у НАП (2003) се препознаје комбинаторика неодрживе 2Д и одрживе 3Д терминологије. Нажалост, ова контрадикторност не одрживе комбинаторике, или чак можда „преводиљачка слобода“, веома је приметна, и врло је деградирајућа и у поменутој Ле Корбизјеовој повељи, што само говори о доминацији 2Д знања и последичним „2Д-патентима“ као виртуелним творевинама, која увелико обезвређују њен стварни квалитет, бонитет и мисију.

На тај начин, ипак само местимично се ниско грађеним 3Д целинама и јединицама, а нарочито пејзажно грађеним физичким (3Д) структурама, објектима или артефактима, потири и одузима трећа димензија или физичност. Зато се у том смислу може рећи, да је ту реч о не одрживом интегрисању и пласирању 2Д едукације, 2Д знања и не одрживог 2Д планирања и управљања простором, као и не одрживих 2Д теорија и прагме, које омогућавају и доприносе неодрживом афирмисању виртуелног 2Д концепта и тумачењу по потреби, или чак не одрживом тумачењу по сопственом нахођењу (интересу) разних профитера из коруптивног или политичког естаблишмента.

Тако се без зазирања још поништава и типологија пејзажно и ниско грађених 3Д објеката, затим њихов физички субјективитет и капацитет, затим екоурбани бонитет и легалитет, што је омогућило волшебно узакоњивање и имплементацију спекулативних појмова и таквих интереса и могућности. У српским релацијама, такав је био стари (47/2003), а данас и нови Закон о планирању и изградњи (72/2009). У њему се афирмише 2Д антисистем тзв. зелених површина, затим планирани, пројектовани и грађени парк у чл. 2, т. 6. квазистручно се дефинише као површина јавне намене. Затим, тај Закон још увек преферира 2Д план намене површина, па тако не познаје и не одрживо маргинализује постојање пејзажно и ниско грађених физичких (3Д) структура или објеката.

Значи, структорци и креатори ове НАП нису се стручно, ни научно издигли у односу на превазиђена 2Д знања и теорије, па нису ни могли направити потребну дистанцу од уврежених, застарелих, превазиђених и не одрживих принципа који су резултат 2Д едукације, затим 2Д терминологије, литературе, легислативе, регулативе и прагме. Из тих разлога, нарочито под насловом Еколошка повезаност (НАП : 2010, 19-21) кроз неодрживу примену широко схватљивих и растегљивих, спекулативних и не прецизних појмова, који по квазистручном патенту 2Д=3Д и обратно, волшебно потиру трећу димензију објектима пејзажно-архитектонског градитељства, у ствари не одрживо и тобоже футуристички се сагледава, предвиђа и ствара „визија европских градова у 21. веку“.

То нарочито долази до изражаја и постаје фатално, када је у питању екоресипроцитет између високих, ниских и пејзажно грађених физичких структура у

урбаносрединском пребивалишту или насељу. Дакле, НАП у целости, као и последична легислатива и регулатива маргинализују, а што је још горе, квазистручно и неодрживо усвајају, пласирају и протажирају виртуелна 2Д знања и терминологију, чиме се не утемељено форсира и подстиче спекулативне планско-урбанистичке „2Д-патенте“, који већ проверено у српским релацијама афирмишу хегемонију инвеститорског урбанизма, капитала и корпоратократије, и не двосмислено контаминирају, односно псеудоурбанизују, деградирају, псеудорегулишу и дерегулишу свако урбаносрединско пребивалиште и локалне заједнице. Такви сучајеви су већ свима познати, као на пример „Пети парки“ на Звездари, затим ТЦ „Ушће“ у Новом Београду и бројни други (Ћеримовић, Љ. В. : 2011б, 267-279; 2010г : 300-309; 2003 : 75-80).

Терминолошка неусаглашеност Повеље

Већ ови кратко презентовани проблеми показују да НАП о граду (2003) због својих 2Д визија и није могла достићи очекивану пуноћу, квалитет и бонитет позитивних ефеката. Зато се и може рећи да постоје бројни разлози зашто она не познаје објекте пејзажне архитектуре, а потом квазистручно и већ целу деценију (2003-2013) потиरे и одузима трећу димензију структурама и артефактима пејзажно-архитектонског градитељства, стваралаштва, културе, уметности и културно-парковног наслеђа (Ћеримовић, Љ. В. : 2009а, 87-106; 2008в : 111-122).

Значи, она не одрживо заговара и варира застарелу квазистручну и последично спекулативну комбинаторику 2Д и 3Д терминологије. Тиме се у основи волшебно охрабрује, препоручује, подстиче, затим се спроводи узаконивање квазистручног и неодрживог планско-урбанистичког „2Д-патента“ 2Д=3Д и обратно, али и последично се обесмишљава и урушава структурни, градотворни, екотворни, животворни и урбаносредински бонитет и капацитет, затим се афирмишу корупција и профитерство, а потом псеудодемократија, псеудоурбанизација, псеудорегулација и други облици контаминације сваког урбаносрединског пребивалишта (Ћеримовић, Љ. В. : 2012а, 289-300). То су суштински проблеми који се веома штетно одражавају на афирмисање и имплементацију знања и прагме 3Д екоурбанистичког планирања, затим пожељног и одрживог екоурбаног континуитета, али и вишедеценијско игнорисање екоресипроцитета између високих, ниских и пејзажно грађених физичких (3Д) структура или целина. Из тих разлога, и у првој деценији 21. века озбиљно је доведено у питање одрживо 3Д структурисање урбаносрединског пребивалишта, затим васпостављање одрживог екоурбаног капацитета и бонитета, као и одрживи развој и опстанак локалних заједница.

Из овог није тешко видети и схватити да је ова Повеља због неодрживог комбиновања не одрживе 2Д и одрживе 3Д терминологије, такође и терминолошки не усаглашена. Затим, она је једнострано хијерархијски усмерена и опредељена, јер не одрживо апострофира, затим прозелитистички уздиже, препознаје, артикулише и издваја само 3Д објекте, облике и артефакте високоградње, као једино изграђене и у хијерархијском смислу најважније постојеће јединице у физичкој структури насеља. Осим тога, она је и не доследна, јер игнорише постојеће стање чињеница и не види да је насеље као артифицијелна структура и релевантно урбаносрединско пребивалиште

плански изграђена и пројектована целина, која се темељно заснива на екореципроцитету између друштвених структура, те високо, ниско и пејзажно грађених физичких (3Д) структура. На тај начин, планиране, пројектоване и грађене пејзажно-урбане целине нису никакве природне творевине, већ су то градитељски структурисани и урбаном култивисани и конститутивни објекти и 3Д пејзажно-архитектонски системи, добра и целине, које дакако у односу на високо грађене, нису тзв. не изграђене или не постојеће јединице, а поготово нису тзв. празнине у физичкој структури града (Ђеримовић, Љ. В. : 2009а, 87-106; 2012б : 52-67).

Осим тога, из овог је видљиво да пејзажно грађене структуре, објекти или артефакти представљају култивисане пејзажне, градитељске и урбане структуре и облике, али и органске, функционалне и просторне везе и односе са непосредним и шире гравитирајућим предеоно-пејзажним окружењем. Тако саздане пејзажно-урбане структуре чине у ствари врло осмишљену и креативну 3Д пејзажно-градитељску целину, која као интегративни, компатибилни и комплементарни део 3Д система урбаносрединских, односно пејзажно-архитектонско-урбаних физичких структура, суптилно гради и омогућава нијансирану пејзажно-градитељску и културно-урбану везу и прелаз ка гравитирајућем предеоном пејзажу (Ђеримовић, Љ. В. : 2010а, 553-570).

У холистичком смислу, то говори како је врло мало „чисте природе“ и да је она човековим деловањем већ „освојена“, односно мање или више, већ измењена у односу на првобитну богомдану творевину, па је данас у 21. веку чистунство или постојање првобитне природе, сасвим ретка и већином недостижна категорија. Доксијадис јасно истиче да се у оквирима урбаносрединског пребивалишта мењају природни токови и процеси и да се првобитна природа његовог *genius loci* претвара у вештачки амбијент (Доксијадис, К. : 1982, 41-42), односно у артифицијелну творевину.

Дакако, у таквим околностима, јасно је да није могуће „успостављање природних подручја у градовима“ (НАП : 2010, 19) како то пише у Повељи. Овде свакако треба рећи, да васпостављање природних подручја у градовима није могуће, и никако не може да значи враћање у првобитно стање или васпостављање „чисте природе“ која би имала одлике првобитне природе, и каква је првобитно била везана за дати *genius loci*.

Али ипак, *genius loci* се у правилу увек следи и поштује као наслеђена просторна вредност и природна датост терена и поднебља (просторни ресурс). Међутим, деловањем човека кроз дуготрајни процес планирања, пројектовања, изградње и преградње делова урбане агломерације на датом *genius loci*, процеси трансформације првобитног природног наслеђа у урбани или агломеративни супстрат стално и све агресивније напредују, кроз чега се у коначности формирају, обликују, култивирају, артикулишу и дефинишу артифицијелни процеси и структура урбаносрединског пребивалишта.

Зато када је у Повељи реч о тзв. успостављању природних подручја у градовима, једино је из поднаслова „Природа, предео и градски слободни простори“, видљиво да се ту заправо ради о примени мета или пара језика или не одрживе 2Д терминологије. Наиме, тек из текста који следи под цитираним насловом, види се да је ту реч о парковима, трговима и другим (НАП : 2010, 20) тзв. отвореним просторима,

уместо о планираним, пројектованим и изграђеним ниско-градитељским и пејзажно-градитељским физичким („3Д“) структурама.

Исто тако, термилошка неусаглашеност или не одржива комбинаторика 2Д и 3Д терминологије видљива је када се наводи да ће урбанизам бити мера за настанак нових тзв. отворених простора (НАП : 2010, 20-21) „који ће урбано ткиво учинити повезаним“, уместо да је речено како ће се кроз 3Д екоурбанистичко планирање у граду као урбаносрединском пребивалишту, обезбедити одрживи екореципроцитет између интегративних, компатибилних и комплементарних високо, ниско и пејзажно грађених физичких (3Д) структура. Јер, само на тај начин могуће је да се у наслеђеном и новоизграђеном урбаном супстрату обезбеди одрживи структурни, урбанотворни, животворни, односно усаглашени функционални, градитељски, пејзажни и екоурбани идентитет, субјективитет, капацитет, бонитет и легалитет једнако важних и равноправно вредних високо, ниско и пејзажно грађених физичких (3Д) структура.

Зелена боја није структурни елемент у физичкој структури града

Досадашња истраживања, бројне анализе и објављени стручно-научни радови аутора овог рада показују да због неодрживе 2Д едукације последично се уврежила неодржива 2Д терминологија, 2Д легислатива и регулатива, 2Д библиографске јединице, а поготово 2Д теорија и прагма, 2Д документи, 2Д одлуке, 2Д препоруке и 2Д мишљење (Ћеримовић, Љ. В. : 2010в, 28-38; 2006а : 133-146; 1994 : 79-82), које су 2Д кадрови дефинитивно произвели као моћну, једнострану и надасве спекулативну и контаминирајућу критичну масу 2Д псеудостручног и квазинаучног опада. Тако се већ деценијама умножава негативно еколошко наслеђе, које последично на локалном плану контаминира и још увек ствара болесна људска насеља, а на глобалном плану енормно загађује и животносрединско станиште. Зато и није необично што су се узрочно-последично само умножавали спекулативни и неодрживи 2Д превиди, због којих се планиране, пројектоване и грађене 3Д структуре и објекте пејзажно-архитектонског градитељства, стваралаштва, културе, уметности и културно-парковног наслеђа, само на основу фенофаза зелене боје, мађионичарски сврстава, преводи и неодрживо своди на тзв. зеленило које је мање или више заувек-пустошно остављено (Радовић, Р. : 2009, 4), које нема карактеристике ни парка ни врта (Пеган, С. : 2007, 14), односно тзв. зелене зоне (НАП : 2010, 20), које у јесен увек буду жуте или смеђе (браон) (Ћеримовић, Љ. В. : 2010а, 553-570; 2012б : 52-67).

Када је у питању боја градивних вегетацијских елемената, није не познато да је ту реч о варирајућем фенофазном феномену који је не сумњиво везан за органске елементе објеката пејзажно-архитектонског градитељства, али боја није њихов структурни елемент, нити је она то и у физичкој структури града (Ћеримовић, Љ. В. : 2009а, 87-106; 2012г : 66-71). Дакако, фенофазност валера било које боје је пожељна и важна у естетском и ликовном смислу (Васиљевић-Томић, Д. : 2009, 12-22; 2011 : 95-103), али и фенофазно видљивој сталности промена у пејзажно-урбаном дизајну као ужем волумену, и физичкој урбаносрединској структури као најширем артифицијелном волумену или оквиру њихове култивираних присутности.

Међутим, пошто флористичке боје имају само својство фенофазног феномена, естетске и ликовне допадљивости и привлачности, оне нису релевантне ни уклопиве за било какво појмовно и појавно осмишљавање, а поготово стручно-научно ословљавање структура, објеката или артефаката пејзажно-архитектонског градитељства, стваралаштва, културе, уметности и културно-парковног наслеђа. Исто тако, у стручно-научном смислу такође, због зелене боје лишћа није прихватљиво ни оправдано пејзажну архитектуру у пролеће ословљавати или називати тзв. зеленом архитектуром или тзв. зеленом градњом, а у јесен због жуте боје, исту називати тзв. жутом архитектуром или тзв. жутом градњом. Због тога је такође не одрживо да се пејзажно-урбане структуре, објекти или артефакти ословљавају као тзв. зеленило (жутило) или тзв. зелени (жути) простори, тзв. зелене (жуте) зоне, тзв. зелене (жуте), или неке друге обојене или виртуелне површине.

Посебно у вези с тим треба истаћи чињеницу да се и екологија такође, често везује за зелену боју која асоцира на живот. Ипак, са научног и стручног аспекта није прихватљиво, а било би и апсурдно да се због фенофазе зелене боје, екологију у пролеће преименује у зеленологију, а у јесен у жутологију (Ђеримовић, Љ. В., 2009а : 87-106; 2010а : 553-570). Из овог контекста јасно произлази закључна мисао, ако зелена боја или годишње доба јесте суштински, појавни, материјални, структурни и појмовни елемент који симплификантно одређује екологију као струку и науку, затим ако зелена боја симболизује живот, па онда још ако зелена боја стварно јесте предмет и област еколошког рада и изучавања, велико је питање да ли су то довољно оправдани разлози или стручно-научни аргументи, због којих би екологију у појмовном и појавном смислу требало преименовати у гринологију или животологију!?

Дакле, ако је према овим постмодерним стремљењима, тенденцијама и псеудо, пара, мета језичким и метафоричним достигнућима све дозвољено у стручно-научним дисциплинама, онда екологија као релевантна научна и стручна дисциплина, тако поједностављено, појмовно и појавно сведена је дефакто на истраживање, изучавање и синтетизовање фенофазно шароликих и променљивих валера, а потом и енергетске ефикасности и пејзажно-урбане одрживости њених ресурса који варирају између зелене и жуте боје, као и других боја које у себи садрже њихове валерске нијансе. Па, ако је то њен „нови“ домен, оквир и предмет рада и деловања, онда је ту реч о научног и стручног беспућу и лавиринту 2Д термилошких „патената“, апсурда или парадокса по којима су екологија, а потом и пејзажна архитектура, 3Д екоурбанистичко и екорегинално (екопросторно) планирање на добром путу да постану, односно већ не одрживо јесу нешто сасвим друго. Односно, све су и ништа, све су и свашта, само нису оно што струкотворно, научнотворно, градотворно и животноворно јесу или треба да буду.

На тај начин, научне и стручне дисциплине чији су предмет рада, истраживање, изучавање и синтетизовање резултата у вези са стварним и сложеним еколошким проблемима у физичкој урбаносрединској структури, затим 3Д екоурбанистичким планирањем и управљањем простором и његовом територијалном организацијом, појмовно и појавно остају не покривене, не доречене, не познате и упитно валидне. Тако се стиже до новог и не одрживог апсурда или парадокса, због чега би тобоже требало пронаћи „нову“ појмовну и струкотворно релевантну одредницу, која

појавно, појмовно и асоцијативно издваја, садржи и разумљиво изражава смисао, дух и структуру стварног и одговорног будућег научног и стручног рада и деловања у свакој тој појединачној области струке и науке.

Из овог није тешко препознати да у науци, струци и физичкој урбаносрединској структури нема импровизација, ни места за псеудоструктуре, псеудообјекте, пара или мета језичке изведенице. Ту се предмет рада и резултати истраживања и изучавања, затим стремљења, прегнућа и достигнућа морају назвати и објаснити правим научним и стручно утемељеним именом, језиком и знањем. Односно, појмовни смисао се мора одражавати, садржавати и препознавати у појавном (ЗД) смислу и обратно.

Због тога није необично што досадашња неодржива 2Д едукација и 2Д терминологија са пуно апсурда, парадокса и квазизнања, а често можда и преводилачка „слобода“, и те како наносе непроцењиво велику штету (Ћеримовић, Љ. В. : 2010б, 297-309; 2008г : 71-94) првобитно добро замишљеним намерама креатора Европске повеље. Међутим, те намере у појмовном и појавном смислу, због примене 2Д квазизнања и квазитерминологије нису стручно доследно и научно адекватно, па ни одрживо изразиле и презентовале њен стварни смисао, поруке, поуке и посланство (мисију). То је нарочито приметно у областима пејзажно-архитектонског градитељства, стваралаштва, културе, уметности и кутурно-парковног наслеђа, 3Д екоурбанистичког планирања и управљања простором, као и области екологије, па и физичке структуре града.

У свему томе и те како саучествују и партиципирају тзв. еколошке невладине организације и друге тобоже еколошке асоцијације, које у оквиру тзв. зелених радионица без промишљања и најчешће лаички фаворизују и протажирају неодрживу 2Д терминологију и фенофазну зеленологију. Отуда под плаштом екологије последично и неодрживо се пласира 2Д терминологија и тобоже едукативни тзв. зелени курсеви и радионице, чији 2Д сертификати студентима који плате, а у односу на оне који то не могу, служе чак као дискриминирајуће препоруке за упис мастер студија у државама унутар и изван Европске уније. Ту су потом и каталози радова, писани текстови, изложбе, награде, као и котизацијом (новцем) по врло скупој тржишној цени купљени, али врло упитни 2Д сертификати о тобоже стеченим 2Д знањима учесника из тзв. зелено обојене, односно виртуелне или непостојеће архитектуре или екологије.

Затим, у пролеће су ту опет тзв. радионице о тзв. зеленим крововима, зидовима, градовима..., који(е) би се у јесен могли(е) звати жуте радионице, кровови, зидови, градови... и тако редом из апсурда у апсурд, из парадокса у парадокс, из лавиринта у лавиринт, односно у бесконачност ка све већој псеудоурбанизацији и последичном умножавању негативног еколошког наслеђа и негативних ефеката стаклене баште у режијама невладиних организација. Тако исте без евалуације и контроле надлежног министарства, а кроз сарадњу или партнерство са факултетима архитектуре и урбанизма и сличних високошколских установа, под плаштом екологије пласирају квазистручна 2Д знања младим генерацијама, волшебно фаворизујући неодрживу 2Д прагму у области планирања, пројектовања и изградње физичке урбаносрединске структуре, те очувања и заштите животносрединског станишта (Ћеримовић, Љ. В. ; 2011в, 27-34; 2008а : 171-180).

Коначно, страни, али и неки домаћи зелено-курсистички предавачи на тим тобоже едукативним курсевима, због не познавања локалног културног идентитета, затим етно вредности и традиције, често не разумљиво афирмишу игнорантски или глобалистички однос према интерполацији, артикулисању, обнови и заштити локалног културног, духовног и градитељског идентитета, све до нивоа потпуне асимилације и глобализације богате и вредне локалне етно традиције и баштине.

Епилог

Овај критички осврт на неодрживост 2Д визија градова у НАП из 2003. године, добронамерно је истакао један важан део суштинских разлога који су евидентно допринели њеној једнодеценијској не ефикасности. Свакако, ове чињенице немају једнострану циљ да се омаловаже или обезвреде првобитни напори њених струкотвораца, већ се из тога може препознати сасвим добра намера аутора да се превазиђене 2Д визије дефинитивно напусте и преосмисле у корист одрживих 3Д визија градова.

Међутим, због доминације превазиђене, виртуелне и неодрживе 2Д едукације, затим примене квазистручне 2Д терминологије, и застарелих решења у 2Д регулативи, ипак те добре намере струкотвораца у важним сегментима Повеље нису ни достигле, а нису ни оствариле очекивана и афирмативна експертска знања, као ни научну, ни стручну доследност и очекивани високи ниво одговорности. То је у значајној мери редуковало њен бонитет, пуноћу и квалитет, а обезвредило је и њену очекивано успешну мисију, и њен појмовни и појавни смисао. Зато се овом приликом и указује на њене видљиве слабости и непроцењиво штетне пропусте, јер су и даље евидентни последични подстандардни капацитети 3Д пејзажно-урбаних структура, објеката и парадигми, који свакодневно трпе контаминирајуће облике псеудоурбанизације и псеудодемократије, затим квазистручне деградације, деконструкције, псеудорегулације и дерегулације на нивоу локалних и глобалне заједнице, односно урбаносрединског пребивалишта и животносрединског станишта.

Дакле, осим критичког осврта на 2Д теорије и прагму, у овом раду се указује на нужност 3Д научног и стручног приступа у корист интегративног 3Д екоурбанистичког и екопросторног (екорегионалног) планирања и управљања простором (Ћеримовић, Љ. В. : 2012а, 289-300). У прилог томе, презентован је примерен део ауторске аргументације која указује на потребу напуштања и преосмишљавања неодрживих 2Д у корист одрживих 3Д премиса, теорија и прагме, јер су то великим делом суштински узроци досадашњег дуготрајног и непроцењиво штетног дејства у већ изазваним и евидентним условима локалних и глобалних климатских промена са апокалиптичним наговештајима.

Само овај мали део изложених проблема, довољан је да се схвати да смо стигли до „тачке преокрета“, када се дефинитивно морају напустити неодрживе 2Д теорије и прагма. Истовремено, нужно се мора развијати нове и дакако, одрживе 3Д научне и стручне парадигме које ће благовремено створити услове за преосмишљено деловање у области 3Д екоурбанистичког и екорегиналног планирања и управљања простором, његовим тековинама и творевинама.

Наравно, у том контексту нарочито је потребно артикулисати и афирмисати одрживи 3Д принцип: да постоје само једнако вредни типови високих, ниских и пејзажно грађених 3Д објеката или артефаката који су иманентни структурисању целовите физичке структуре урбаносрединског пребивалишта. Затим, у планско-урбанистичким документима, регулативи и свим пратећим актима, одлукама и препорукама, нужно је артикулисати и афирмисати 3Д принцип о истом нивоу детаљности за све једнако вредне типове високих, ниских и пејзажно грађених 3Д структура, објеката или артефаката у процесу планирања, пројектовања и изградње.

Исто тако, с тим у вези треба васпоставити важан и једино одржив 3Д принцип: да планирана, пројектована и изграђена ниско-градитељска и пејзажно-градитељска 3Д остварења или артефакти, у појмовном и појавном смислу, не порециво јесу изграђени објекти, иако немају зидове, као што то не порециво јесу високо грађени објекти или артефакти који имају зидове. Значи, евидентно је да планирани, пројектовани и грађени објекти или артефакти пејзажно-архитектонског градитељства, ставаралаштва, културе, уметности и културно-парковног наслеђа нису и не могу бити тзв. не изграђени, тзв. отворени, тзв. слоборни, тзв. зелени простори, површине, зоне и шта све не, када им се квазистручно и неодрживо одузима трећа димензија (Ћеримовић, Љ. В. : 2011а, 137-172).

У том смислу, исто је важно артикулисати и афирмисати 3Д принцип: да ниско и пејзажно грађени објекти или артефакти нису елементи урбаног дисконтинуитета, већ да су они као и високо грађени објекти једнако вредни елементи и стожери пожељног и једино одрживог екоурбаног континуитета и 3Д пејзажно-архитектонско-урбанистичког система (Ћеримовић, Љ.В., 2012а, 289-300).

На крају, када је у питању поменута Европска повеља о граду 21. века, ипак из њеног контекста треба имати на уму и поштовати основна права грађана, за које она у градитељско-урбаном смислу настоји обезбедити потребне просторне услове и могућности. Међу њима су: право на заштиту здравља, право на заштиту од агресије, право на демократску контролу локалних заједница, право на заштиту од узнемиравајуће градске буке, право на заштиту од загађивања урбаносрединског пребивалишта и животносрединског станишта, право на остварење минималног прописаног стандарда становања, право на задовољавање културних потреба и кретање.

Међутим, због вишедеценијске примене неодрживих 2Д теорија и прагме у процесу 2Д урбанистичког и регионалног планирања, велико је питање колико су та основна грађанска права стварно интегрисана и имплементирана у суштину стварних квалитета урбаносрединског живота на било којем месту у свету.

Сл. 2. Град као место са основним правима грађана, али без релевантног екореципроцитета између високо, ниско и пејзажно грађених структура указује на битну редукцију неких овде набројаних права

Дакле, град јесте место где његова територијална организација и просторни волумен морају створити услове и омогућити интегрисање основних права грађана. Ипак, данас велики број градова у свету нема избалансиран екореципроцитет између локалне социјалне заједнице, те високих, ниских и пејзажно грађених типова објеката

у физичкој урбаносрединској структури. На основу тога, није тешко закључити да је зачајан део наведених права битно редукован или ускраћен.

Овде се несумњиво ради о неодрживој комбинаторици неспојивих 2Д и 3Д теорија и прагме, које већ од заблуда Баухауса и других модерниста одузимају трећу димензију пејзажно грађеним објектима или артефактима, затим поништавају једнако вредновање три позната типа наведених физичких структура (високе, ниске и пејзажне), иако се ради о иманентним грађеним капацитетима, јединицама и целинама у структурисању физичке урбаносрединске целине. На тај начин, фаворизују се високо грађене, а дискредитују и девалвирају се ниско и пејзажно грађене физичке структуре (Ћеримовић, Љ. В. : 2012б, 52-67). Исте се чак волшебно и не помињу у 2Д едукацији, 2Д регулативи и шире, па су још и данас потпуна непознаница у оквирима једнодеценијске примене НАП из 2003. године.

Такав приступ мора се хитно преосмислити, јер пут којим се крећемо већ деценијама води нас у беспуће претећег негативног еколошког наслеђа и штетних ефеката стаклене баште. Преосмишљени заокрет је актуелна нужност, јер према Ајнштајновом мишљењу, уколико у конкретној ситуацији стварно желимо излазак из проблема у којима се наша овоземаљска заједница, односно благовремени и одрживи заокрет, развој и опстанак, јасно је да не треба више следити пут који нас је увео у актуелне проблеме локалних и глобалних климатских промена.

Односно, главни проблеми у градоградитељству с којима се сусрећемо деценијама, не могу се решити на истом нивоу размишљања на којем смо били кад смо их стварали, или на којем смо и данас, када их још увек на исти 2Д начин стварамо кроз евидентно умножавање негативног еколошког наслеђа и негативних ефеката стаклене баште.

Зато је актуелност „тачке преокрета“ само добра прилика да се благовремено напусте досадашње 2Д теорије и активности у корист одрживих 3Д екоурбанистичких визија и активности ка граду будућности. У условима изазваних и претећих климатских промена, то је такође прилика да се што пре изађе из лавиринта апокалиптичних облика контаминације, који су неминовна последица квазистручне деградације, индустријске и постиндустријске псеудоурбанизације, модерне и постмодерне псеудодемократизације, деконструкције, псеудорегулације и дерегулације локалних заједница, урбаносрединских пребивалишта и животносрединског станишта (Ћеримовић, Љ. В. : 2011а, 137-172).

Литература

Литературу видети на страни 87.